

Plagues, pestes i pandèmies

Jordi Castellet i Sala
teòleg i escriptor 649284074

Plagues. La parròquia de Sant Genís d'Orís, a la nostra Osona, compta amb una preciosa imatge d'alabastre de la Mare de Déu de Gràcia que vaig tenir la responsabilitat i la tasca de poder restaurar. La talla era datada de la primera meitat del segle XIV, posem-hi el 1320, i resta emparentada amb l'estil flamenc i gòtic, vingut del nord, que s'anava obrint pas fins arribar a les meridionals terres de l'Europa medieval. Molt a prop de Sant Genís, però just a l'altre costat del riu Ter, una altra parròquia del municipi d'Orís, la de Sant Marcel de Saderra. Allí es comptava amb una imatge mariana tan sols de cinquanta anys més tard, però d'un valor

artístic notablement inferior. Se'n conserven fotografies, perquè la imatge fou destruïda en la crema antireligiosa del 1936; no en va aquella esglésiola al capdamunt del turó assenyala l'honor i la pietat dels feligresos durant pràcticament mil anys. De la imatge de Saderra, tan sols en resta, avui

en dia, el petit caparró del nen Jesús, custodiat durant molts anys pels mateixos amos de la casa de Saderra, que alhora fan de sagristans i que gaudeixen de la companyia del toc de la campana Marcela, musicant els quarts i les hores puntualment.

La diferència entre un costat i l'altre del Ter a Orís, pel que fa a la qualitat d'ambdues imatges marianes, no fou una qüestió d'ordre econòmic, com si els uns poguessin pagar un bon escultor i els altres s'haguessin de conformar amb el que tenien. Al contrari, el punt d'inflexió s'ha d'identificar en l'arribada de la pesta negra el 1347 a Europa, provinent de Constantinoble, l'actual Istanbul, la qual, al seu torn, duia el relleu dels extrems orientals de la terra. Talment com avui la pandèmia que assola el nostre món. Senzillament, els artistes i escultors de les primeres del 1300 es veieren atacats per la malaltia, de manera que sucumbiren i quan la parròquia de Sant Marcel encarregà la seva nova imatge de Madonna Santa Maria, ja no hi havia traça dels escultors de qualitat que havien executat la pròpia per a a la capella del castell.

Pestes. «Era el 6 de març de 1547, fred encara en les altures de Trento, quan misteriosament moria en plena edat el napolità bibe de Capaccio. En dies consecutius s'anaren donant d'altres casos de malaltia i de mort. Llavors, el metge del Concili, Dr. Fracastoro, ben expert en malalties

contagioses, dictaminà: tifus exantemàtic, una infecció bacteriològica, transmesa pels polls del cos humà! Els delegats imperials, per interès polític, prou volien negar el perill que els envoltava a tots, però els prudents Legats papals, van finir per decretar l'abandó almenys temporal de la ciutat infectada, Trento», com explica l'historiador Isidre Burunat. Es tractava de la ciutat al Sud-Tirol o Alto Adige, ensorrada enmig dels Alps italians, a mig camí entre l'actual Àustria, Suïssa i la Itàlia llombarda, on se celebrava des de feia dos anys 1545 el famós concili tridentí que havia de reformar l'Església catòlica i posar les bases contra el

protestantisme luterà i calvinista.

Tan sols dos anys més tard d'haver començat, el concili hagué d'emigrar cap a les valls, concretament a Bolonya. Els participants eren bisbes, cardenals, delegats pontificis i imperials de Carles V, que miraven de parar la sagnia de la

protesta dels alemanys contra les polítiques doctrinals descarrilades dels romans, que tan sols tenien al cap poder sufragar les despeses de la construcció dels palaus vaticans i de l'actual basílica de sant Pere. En definitiva, el concili que portaria els seminaris a tot el món, que instauraria el celibat sacerdotal i que marcaria el nombre de set sagraments i la indissolubilitat del matrimoni, dinovè ecumènic, havia estat sotraguejat per un diminut bacteri, que encara avui porta la malaltia, el sofriment i la mort a poblacions marcades per la guerra, la pobresa i la misèria.

Pandèmies. Ah! I en Josep Pla, no tindriem el gran abanderat de la nostra llengua sense la grip espanyola d'ara fa un segle, provocada per un coronavirus i que no tenia res d'espanyola, més aviat francesa, nascuda i escampada després de la Primera Gran Guerra Europea. Així comença el Quadern Gris, on Pla dona els primers passos en la literatura de la Renaixença, obrint el pas a la modernitat: «8 de març (de 1918). Com que hi ha tanta grip, han hagut de clausurar la Universitat. D'ençà d'aquest fet, el meu germà i jo vivim a casa, a Palafrugell. Som dos estudiants desvagats.»

L'home ha conviscut sempre amb la malaltia. El present Covid19 no n'és una excepció, que ajudarà l'humus de la humanitat a trobar el seu lloc en el món sense consumir-lo.

Enterrant les víctimes de la mort negra a Tournai, Bèlgica, 1353

